

Praktický nástroj pro opatrovníky

Úvod k mezinárodní ochraně

Praktický nástroj pro opatrovníky

Úvod k mezinárodní ochraně

Říjen 2023

Dne 19. ledna 2022 se z Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO) stala Agentura Evropské unie pro otázky azylu (EUAA). Veškeré odkazy na úřad EASO a produkty a subjekty úřadu EASO by měly být chápány jako odkazy na agenturu EUAA.

Rukopis dokončen v září 2023

Agentura Evropské unie pro otázky azylu (EUAA), Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) a žádná osoba vystupující jejich jménem není zodpovědná za využití níže uvedených informací.

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2025

PDF ISBN 978-92-9410-378-9 doi:10.2847/550192 BZ-03-23-276-CS-N

© Agentura Evropské unie pro otázky azylu (EUAA) a Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), 2025

Fotografie na titulní straně, Photographee.eu © AdobeStock, 2025

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje. K veškerému použití nebo reprodukci prvků, které nejsou ve vlastnictví EUAA nebo FRA, může být nutné získat svolení přímo od příslušných držitelů práv.

O této řadě

Agentura Evropské unie pro otázky azylu (EUAA) a Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) spojily síly při vypracovávání řady praktických nástrojů pro opatrovníky dětí bez doprovodu, které potřebují mezinárodní ochranu. Cílem je podpořit opatrovníky v jejich každodenních úkolech a povinnostech během azylového řízení, včetně řízení podle nařízení (EU) č. 604/2013 (nařízení Dublin III) ⁽¹⁾ a dočasné ochrany. Tato řada praktických nástrojů se zabývá těmito tématy:

- dočasná ochrana,
- úvod k mezinárodní ochraně,
- řádné azylové řízení,
- nadnárodní řízení.

Tyto čtyři brožury se vzájemně doplňují.

Cílem těchto praktických nástrojů je umožnit opatrovníkovi lépe informovat děti a pomáhat jim v tomto procesu, a pomoci tak dětem lépe pochopit význam příslušných kroků. Zlepší se smysluplné zapojení dítěte a jeho schopnost činit informovaná rozhodnutí.

Dobré fungování opatrovnických systémů má zásadní význam pro prosazování nejlepšího zájmu dítěte a práv dětí. Opatrovníci odpovídají za zajištění toho, aby v průběhu konkrétního postupu byly uspokojovány veškeré právní, sociální, lékařské a psychologické potřeby až do doby, než bude dítěti zajištěno trvalé řešení.

Při přípravě návrhů těchto praktických nástrojů konzultovaly agentury EUAA a FRA s Evropskou opatrovnickou sítí prostřednictvím rychlého posouzení potřeb s cílem vymezit cíle a témata, o nichž budou tyto praktické nástroje pojednávat.

S ohledem na cílovou skupinu této řady vycházejí nástroje z příručky o opatrovnictví vypracované agenturou FRA a Evropskou komisí ⁽²⁾ a jsou v souladu s moduly odborné přípravy agentury FRA pro opatrovníky ⁽³⁾, jakož i se vzdělávacím programem agentury EUAA ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 604/2013](#) ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepřacované znění) (Úř. věst. L 180, 29.6.2013).

⁽²⁾ FRA a Evropská komise, [Poručenství dětí bez rodičovské péče – Příručka pro posílení poručenských systémů k uspokojování zvláštních potřeb dětských obětí obchodování s lidmi](#), 30. června 2014.

⁽³⁾ Internetové stránky agentury FRA týkající se elektronického učení jsou k dispozici na adrese: <https://e-learning.fra.europa.eu/>.

⁽⁴⁾ Katalog odborné přípravy agentury EUAA je k dispozici na adrese: <https://euaa.europa.eu/publications/training-catalogue-20222023>.

Obsah

Seznam zkratek	5
O tomto nástroji	6
1. Co je mezinárodní ochrana?	7
1.1. Postavení uprchlíka	8
1.2. Doplnková ochrana	9
2. Jaké jsou hlavní zásady v oblasti mezinárodní ochrany?	12
3. Jaký je právní rámec týkající se práv dětí v oblasti mezinárodní ochrany?	16
3.1. Mezinárodní a regionální právní rámec	16
3.2. Právní rámec EU	17
4. Co musím jako opatrovník udělat, abych podpořil dítě žádající o mezinárodní ochranu?	20
4.1. Jak mohu dítě podpořit?	20
4.2. Jak zajistit nejlepší zájem dítěte v azylovém řízení	24
4.3. Jak usnadnit zapojení dítěte	26
Příloha 1. Další zdroje	28
Seznam obrázků	32

Seznam zkratek

Zkratka	Definice
CEAS	společný evropský azylový systém
CRC	Úmluva OSN o právech dítěte
Členské státy	členské státy EU
EUAA	Agentura Evropské unie pro otázky azylu
EÚLP	Evropská úmluva o lidských právech – Rada Evropy, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění protokolů č. 11 a 14 ze dne 4. listopadu 1950, ETS 5
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva
Kvalifikační směrnice	kvalifikační směrnice – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepracované znění)
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
Směrnice o azylovém řízení	směrnice o azylovém řízení – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepracované znění)
Směrnice o podmínkách přijímání	směrnice o podmínkách přijímání – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přepracované znění)
Úmluva o uprchlících	Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a protokol z roku 1967 (v právních předpisech EU v oblasti azylu a Soudním dvorem EU označována jako „Ženevská úmluva“)
Země EU+	členské státy EU a země přidružené k Schengenu

O tomto nástroji

Tento nástroj se zaměřuje na úvod k mezinárodní ochraně ⁽⁵⁾.

Jeho cílem je seznámit nově jmenované opatrovníky s pojmem mezinárodní ochrana, možnými formami ochrany uznanými v rámci azylového řízení, příslušným právním rámcem a souvisejícími právy dítěte.

Nástroj je rozdělen do čtyř částí:

1. Co je mezinárodní ochrana?

Tato kapitola shrnuje základní definice obsažené v mezinárodním právu a v právu EU a poskytuje obecný přehled o postavení uprchlíka a statusu doplňkové ochrany.

2. Jaké jsou hlavní zásady v oblasti mezinárodní ochrany?

Tato kapitola vysvětluje zásady nenavrácení, právo požádat o azyl, právo na život a zákaz mučení.

3. Jaký je právní rámec týkající se práv dětí v oblasti mezinárodní ochrany?

Tato kapitola podrobně popisuje zásady a klíčová práva obsažená v Úmluvě o právech dítěte ⁽⁶⁾ a jejich souvislost s mezinárodní ochranou.

4. Co musím jako opatrovník udělat, abych podpořil dítě žádající o mezinárodní ochranu?

Tato kapitola obsahuje pokyny pro opatrovníka, které se týkají klíčových prvků, jež je třeba zvážit při podpoře dětí s ohledem na přístup k mezinárodní ochraně.

Nástroj poskytuje hypertextové odkazy na další zdroje a informace o mezinárodní ochraně.

Upozornění

Tento nástroj byl vyvinut v době, kdy příslušné orgány EU reformovaly společný evropský azylový systém (CEAS). Některé nástroje byly v době vypracování k dispozici pouze jako návrhy, nikoli jako konečné a přijaté právní dokumenty. Tento nástroj byl proto navržen na základě nástrojů společného evropského azylového systému, které jsou právně platné v době jeho vypracování.

Informace obsažené v tomto nástroji byly přezkoumány, vyhodnoceny a analyzovány s nejvyšší pečlivostí. Tento dokument si však nečiní nárok na úplnost.

⁽⁵⁾ Další informace o dočasné ochraně viz dokument agentur EUAA-FRA, *Praktický nástroj pro opatrovníky – Dočasná ochrana dětí bez doprovodu prchajících z Ukrajiny*, listopad 2022.

⁽⁶⁾ Valné shromáždění OSN, *Úmluva o právech dítěte*, 20. listopadu 1989, OSN, série smluv, sv. 1577, s. 3.

1. Co je mezinárodní ochrana?

Mezinárodní ochrana je způsob, jakým státy **chrání** státní příslušníky třetích zemí, pokud jim **hrozí pronásledování nebo vážná újma v zemi jejich státní příslušnosti nebo v zemi jejich dosavadního pobytu (jestliže jsou bez státní příslušnosti)**. Určitá osoba může potřebovat mezinárodní ochranu, pokud se obává návratu do země původu nebo dosavadního bydliště, jelikož má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodu rasy, náboženství, národnosti, zastávání určitých politických názorů nebo příslušnosti k určitým společenským vrstvám, nebo jí hrozí vážná újma.

Úmluva o uprchlících z roku 1951 a její protokol z roku 1967 ⁽⁷⁾ představují hlavní mezinárodní právní nástroje v oblasti mezinárodní ochrany, zejména co se týká **postavení uprchlíka** a **zásady nenavrácení**. Úmluva definuje, kdo je uprchlíkem, jaká jsou jeho práva, a mezinárodní normy pro zacházení s uprchlíky.

Na evropské úrovni byl v reakci na potřebu mezinárodní ochrany a dodržování základních práv zřízen společný evropský azylový systém. Zejména směrnice 2011/95/EU (kvalifikační směrnice) ⁽⁸⁾ zavedla **další formu mezinárodní ochrany označovanou jako „doplňková ochrana“**.

Je třeba mít na paměti, že dočasná ochrana je také jednou z forem mezinárodní ochrany. Dočasná ochrana je výjimečným opatřením, jehož cílem je poskytnutí okamžité a dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob ze zemí mimo EU, které se nemohou vrátit do své země původu. Právní základ je obsažen ve směrnici Rady 2001/55/ES ⁽⁹⁾, která byla přijata v návaznosti na konflikty v bývalé Jugoslávii v roce 2001, poprvé však byla aktivována až v březnu 2022 po ruské vojenské invazi na Ukrajinu. Směrnice Rady 2001/55/ES byla aktivována s cílem umožnit osobám prchajícím z Ukrajiny požádat o dočasnou ochranu a mít okamžitý přístup k ochraně v EU.

Některé členské státy mohou dětem nabídnout rovněž jiné formy vnitrostátní ochrany, jako je povolení k pobytu z důvodu jejich nezletilosti, povolení k pobytu v rámci vnitrostátní ochrany, například z humanitárních důvodů, ze studijních důvodů nebo ze zdravotních důvodů, nebo zvláštní ochrana obětí domácího násilí.

⁽⁷⁾ Valné shromáždění OSN, [Úmluva o právním postavení uprchlíků](#), Ženeva, 28. července 1951, OSN, série smluv, sv. 189, s. 137, a [Protokol o právním postavení uprchlíků](#), 31. ledna 1967, OSN, série smluv, sv. 606, s. 267 (v právních předpisech EU v oblasti azylu a Soudním dvorem Evropské unie označována jako „Ženevská úmluva“).

⁽⁸⁾ [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU](#) ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepřelované znění) (Úř. věst. L 337, 20.12.2011).

⁽⁹⁾ [Směrnice Rady 2001/55/ES](#) ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími (Úř. věst. L 212, 7.8.2001).

Související publikace

Více informací o uplatňování směrnice o dočasné ochraně na děti viz dokument agentur EUAA-FRA, *Praktický nástroj pro opatrovníky – Dočasná ochrana dětí bez doprovodu prchajících z Ukrajiny*, listopad 2022.

1.1. Postavení uprchlíka

Úmluva o uprchlících z roku 1951 ⁽¹⁰⁾ a kvalifikační směrnice ⁽¹¹⁾ definují, kdo je uprchlík.

Čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice (přepracované znění)

„uprchlíkem“ [se rozumí] státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12 [vyloučení].

Žadatel má nárok na postavení uprchlíka, pokud splňuje všechna níže uvedená kvalifikační kritéria definice uprchlíka.

- Nachází se **mimo** zemi své státní příslušnosti nebo svého dosavadního pobytu v případě žadatelů bez státní příslušnosti,
- má **oprávněné obavy před pronásledováním**,
- pronásledování je zapříčiněno jedním nebo více z **pěti důvodů** (rasa, náboženství, národnost, politické názory nebo příslušnost k určitým společenským vrstvám),
- kvůli těmto obavám žadatel **nemůže nebo nechce využít ochrany** své země.

Nepoužije se žádné z ustanovení o vyloučení. Vyloučení se uplatní, pokud existují závažné důvody domnívat se, že dítě, které dosáhlo minimálního věku pro trestní odpovědnost, spáchalo například válečné zločiny nebo vážný nepolitický zločin mimo zemi, v níž žádá o

⁽¹⁰⁾ Čl. 1A odst. 2 úmluvy o uprchlících.

⁽¹¹⁾ Čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice.

azyl (nebo v případě doplňkové ochrany, že představuje nebezpečí pro společnost nebo bezpečnost členského státu) ⁽¹²⁾.

Kvalifikační směrnice stanoví definice klíčových pojmů definice uprchlíka, konkrétně pronásledování ⁽¹³⁾, původců pronásledování ⁽¹⁴⁾, poskytovatelů ochrany ⁽¹⁵⁾, definice každého z pěti důvodů pronásledování ⁽¹⁶⁾ a důvodu vyloučení ⁽¹⁷⁾.

1.2. Doplňková ochrana

Postavení uprchlíka lze přiznat pouze tehdy, pokud jsou oprávněné obavy před pronásledováním spojeny alespoň s jedním z pěti výše uvedených důvodů. Vyskytují se i jiné situace, kdy by osobám v případě návratu do domovské země hrozilo nebezpečí vážné újmy, a proto potřebují ochranu. *Acquis* EU v oblasti azylu stanoví další formu mezinárodní ochrany: doplňkovou ochranu.

Čl. 2 písm. f) kvalifikační směrnice (přepracované znění)

státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, která nesplňuje podmínky pro uznání za uprchlíka, ale u které existují závažné důvody se domnívat, že pokud by se vrátila do země svého původu, nebo v případě osoby bez státní příslušnosti do země svého dosavadního pobytu, byla by vystavena reálné hrozbě, že utrpí vážnou újmu, ... a na kterou se nevztahuje čl. 17 odst. 1 a 2

Osoba má nárok na doplňkovou ochranu, pokud:

- **nesplňuje podmínky** pro přiznání postavení uprchlíka
- a
- v případě návratu do země původu by byla vystavena **reálné hrozbě**, že utrpí vážnou újmu.

⁽¹²⁾ Důvody pro vyloučení z postavení uprchlíka a doplňkové ochrany stanovené v kvalifikační směrnici jsou podobné a vyplývají z ustanovení článku 1F úmluvy o uprchlících z roku 1951. Je však třeba poznamenat, že důvody pro vyloučení stanovené v kvalifikační směrnici s ohledem na postavení uprchlíka (článek 12) a doplňkovou ochranu (článek 17) nejsou zcela totožné. Ustanovení čl. 17 odst. 1 některé z požadavků u vážných zločinů vyjímá (čl. 17 odst. 1 písm. b)) a zavádí další důvody pro vyloučení z možnosti získat doplňkovou ochranu (čl. 17 odst. 1 písm. d) a čl. 17 odst. 3). Další pokyny viz EASO, *Praktická příručka: Vyloučení*, leden 2017.

⁽¹³⁾ Článek 9 kvalifikační směrnice.

⁽¹⁴⁾ Článek 6 kvalifikační směrnice.

⁽¹⁵⁾ Článek 7 kvalifikační směrnice.

⁽¹⁶⁾ Článek 10 kvalifikační směrnice.

⁽¹⁷⁾ Články 12 a 17 kvalifikační směrnice.

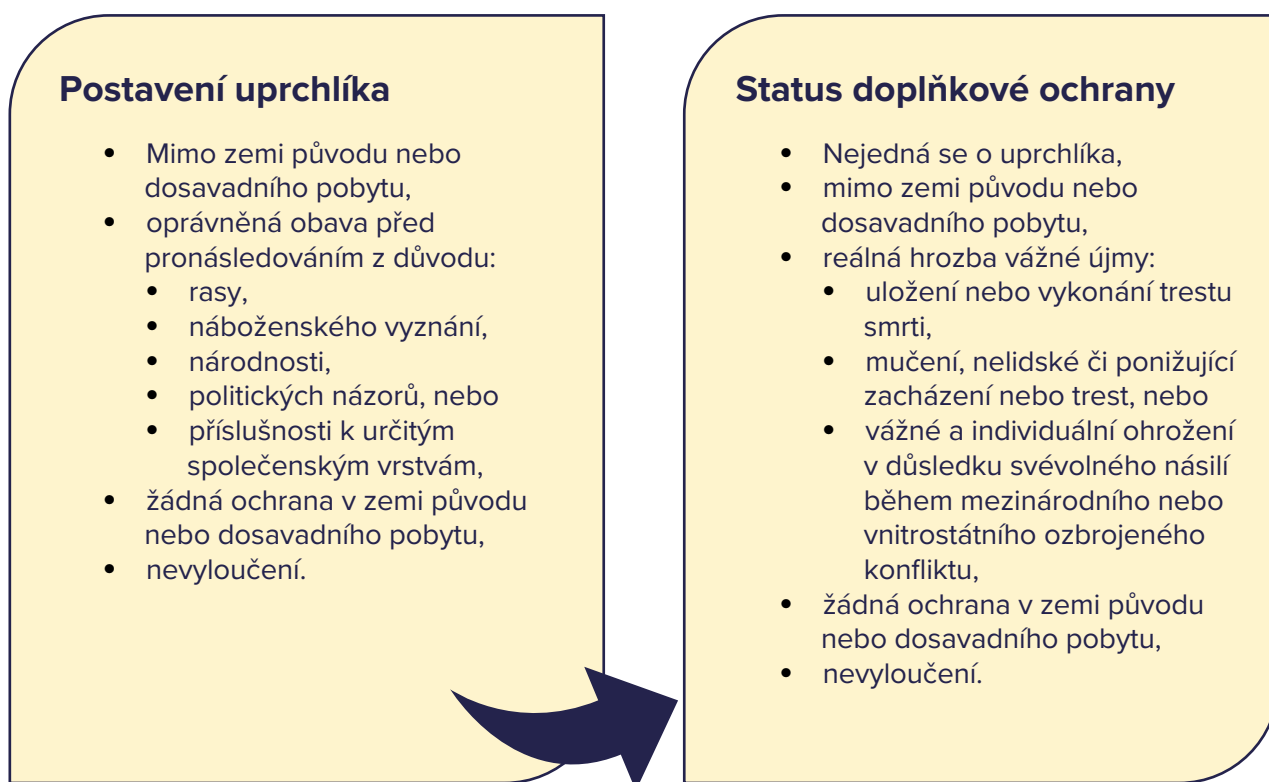

Vážnou újmou se rozumí:

- uložení nebo vykonání **trestu smrti**, nebo
- mučení nebo **nelidské** či ponižující **zacházení** nebo trest, nebo
- vážné a individuální **ohrožení života** nebo **nedotknutelnosti civilisty** v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu ⁽¹⁸⁾.

Rozhodující orgán vždy nejprve posoudí, zda žadatel splňuje podmínky pro přiznání postavení uprchlíka, a pokud nikoli, zda má žadatel nárok na doplňkovou ochranu ⁽¹⁹⁾.

Obrázek 1. Druhy ochrany

Upozorňujeme, že některé země EU+ mohou na základě svých vnitrostátních právních předpisů poskytnout určitou formu vnitrostátní ochrany také prostřednictvím řízení o mezinárodní ochraně nebo po podání konkrétní žádosti přímo příslušným orgánům. Povolení zvláštní ochrany založená na humanitárních důvodech se nepovažují za formu mezinárodní ochrany. Tyto druhy povolení jsou obvykle časově omezené a lze je prodloužit. Další informace naleznete ve svých vnitrostátních právních předpisech.

⁽¹⁸⁾ Článek 15 kvalifikační směrnice.

⁽¹⁹⁾ Čl. 10 odst. 2 [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU](#) ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepřacované znění) (Úř. věst. L 180/60, 29.6.2013).

Praktický tip

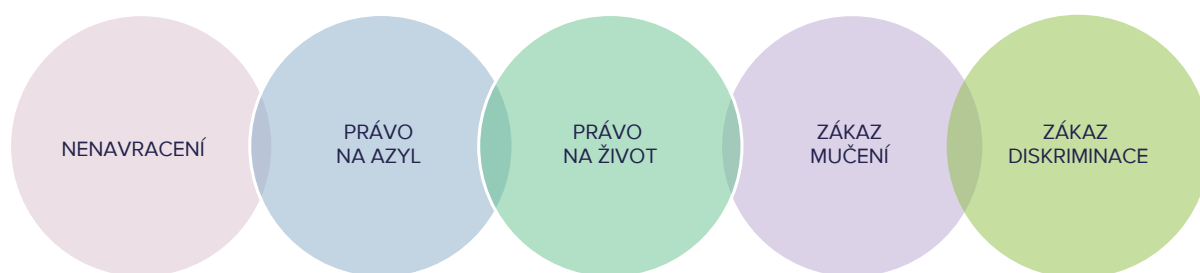
Je důležité, abyste jako opatrovník znali jednotlivé prvky definice postavení uprchlíka a doplňkové ochrany, abyste dítěti pomohli projít azylovým řízením, pomohli zaregistrovat žádost a přinesli příslušné dokumenty a prohlášení na osobní pohovor.

Pokud se například dítě zmíní o pronásledování nebo riziku vážné újmy v případě návratu, můžete zdůraznit, že je důležité tyto informace sdělit příslušnému orgánu.

2. Jaké jsou hlavní zásady v oblasti mezinárodní ochrany?

Mezinárodní právní předpisy v oblasti lidských práv⁽²⁰⁾ stanoví povinnost vlád jednat určitým způsobem nebo se zdržet určitého jednání za účelem podpory a ochrany lidských práv a základních svobod jednotlivců nebo skupin. Lidská práva jsou běžně chápána jako nezadatelná práva, jež člověku náleží už jen proto, že je člověk. Jsou založena na základních zásadách univerzality, rovnosti a nediskriminace a jsou zakotvena ve smlouvách, pravidlech mezinárodního obyčejového práva, práva EU, vnitrostátních právních předpisech a dalších normách, které je definují a pomáhají zaručit jejich plné využívání. Lidská práva se vztahují na všechny jednotlivce, včetně všech osob žádajících o mezinárodní ochranu. Zde vidíte, jak jsou některá vybraná klíčová základní práva také spojena s právem na azyl.

Obrázek 2. Spojitost mezi základními právy a právem na azyl

Zásada nenavracení

Nenavracení se týká povinnosti států zdržet se vyhoštění nebo navrácení osoby jakýmkoli způsobem do země, kde může být vystavena pronásledování, mučení, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání. Zásada nenavracení je základní zásadou mezinárodního a unijního uprchlického práva. Je zakotvena v Úmluvě o uprchlících z roku 1951⁽²¹⁾ a v řadě nástrojů v oblasti lidských práv⁽²²⁾.

⁽²⁰⁾ Úřad komisaře pro lidská práva, „International Human Rights Law“, k dispozici na adrese <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>.

⁽²¹⁾ Článek 33 úmluvy o uprchlících stanoví povinnost smluvního státu *nevyhostit jakýmkoli způsobem nebo nevrátit uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení.*

⁽²²⁾ Valné shromáždění OSN, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, 10. prosince 1984, OSN, série smluv, sv. 1465, s. 85; Valné shromáždění OSN, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 16. prosince 1966, OSN, série smluv, sv. 999, s. 171; Rada Evropy, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění protokolů č. 11 a 14, 4. listopadu 1950, ETS 5 (EÚLP); Evropská unie, Listina základních práv Evropské unie, 26. října 2012, 2012/C 326/02.

Zákaz navrácení se vztahuje na všechny osoby v jurisdikci daného státu, a to i v souvislosti s odepřením vstupu a odmítnutím na hranicích. Uplatní se na jakoukoli formu násilného vykázní, včetně deportace, vyhoštění, vydání, neformálního transferu nebo „vydávání vězňů“ a nepřijetí na hranicích v jakékoli fázi azylového řízení.

Zásada nenavrácení se uplatňuje za všech okolností bez ohledu na právní postavení dané osoby (např. migranti bez dokladů) a na všechna správní rozhodnutí týkající se pobytu nebo vykázní dotyčné osoby na daném území (např. vyhoštění).

Zásada nenavrácení zakazuje přímé i nepřímé navrácení.

- **Přímé** navrácení znamená návrat osoby do země, kde jí může hrozit pronásledování a/nebo mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest.
- **Nepřímým** navrácením (známým také jako řetězové navrácení, sekundární navrácení nebo další navrácení) se rozumí návrat osoby do třetí země bez dostatečných záruk, že bude chráněna před navrácením do země, kde může být vystavena pronásledování a/nebo mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Před odepřením vstupu nebo přemístěním do třetí země musí orgány v každém jednotlivém případě provést **spolehlivé posouzení** rizika přímého nebo nepřímého navrácení.

Hromadné vyhoštění

Zakázáno je také hromadné vyhoštění.

To znamená, že státy nemohou jednotlivce přemístit, aniž by přezkoumaly jejich osobní situaci, a tudíž aniž by jim umožnily předložit argumenty proti opatření přijatému příslušným orgánem.

To má zaručit, aby každé rozhodnutí o vyhoštění bylo založeno na individuálním posouzení s přihlédnutím k individuální situaci a kontextu.

Vyhoštění se označuje jako „hromadné“, pokud nedojde k přiměřenému a objektivnímu posouzení konkrétního případu každého jednotlivce ve skupině. Velikost vyhoštěné skupiny není podstatná: skupinu mohou tvořit dokonce i dvě osoby ⁽²³⁾.

Zásada nenavrácení je přímo spojena s právem na azyl, které zahrnuje požadavek umožnit osobám žádajícím o mezinárodní ochranu vstup na území a přístup ke spravedlivému a účinnému azylovému řízení.

⁽²³⁾ Článek 4 protokolu č. 4 k EÚLP.

Praktický tip

Je důležité, abyste jakožto poručník zásadě nenavrácení dobře porozuměli. To má v průběhu celého azylového řízení zaručit, že dětem nebude odepřen vstup do země, kde by mohly požádat o ochranu, nebudou vyhoštěny nebo vráceny do země, kde by mohly být vystaveny pronásledování a/nebo mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu.

O této zásadě byste měli informovat rovněž dítě, aby mohlo upozornit na jakékoli riziko, jemuž může čelit v zemi své státní příslušnosti nebo svého dosavadního pobytu nebo ve třetí zemi, do níž by mohlo být vráceno.

Právo na azyl

Právo na azyl je základním právem, které zajišťuje, že osoba, která potřebuje mezinárodní ochranu, má účinnou možnost požádat o mezinárodní ochranu u příslušného orgánu.

Mezinárodní právo, a zejména Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 ⁽²⁴⁾, stanoví, že právo na azyl je nezadatelné a nezcizitelné právo, a konkrétně stanoví, že „každý má právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu“.

Na úrovni EU je právo na azyl uznáno Listinou základních práv Evropské unie ⁽²⁵⁾.

Je důležité mít na paměti, že poskytnutí přístupu k azylovému řízení nemusí nutně znamenat přiznání mezinárodní ochrany žadateli. Žádost bude řádně posouzena příslušným orgánem, který následně vydá rozhodnutí o udělení či neudělení ochrany dané osobě.

Mnoho dospělých a dětí, které mohou potřebovat mezinárodní ochranu, si není vědomo práv, povinností a postupů pro podání žádosti o mezinárodní ochranu. Proto právě ti, kdo v oblasti migrace pracují v první linii, hrají klíčovou úlohu při zajišťování práva na azyl všem a při zajišťování přístupu k mezinárodní ochraně. Toho je dosaženo aktivní identifikací osob, které mohou chtít požádat o mezinárodní ochranu, poskytováním příslušných informací o možnosti požádat o azyl a předáním příslušným orgánům.

Přání požádat o azyl lze vyjádřit jakoukoli formou. To znamená, že toto přání může být vyjádřeno také slovně, je však třeba si uvědomit, že nemusí být nutně vyslovena slova jako „azyl“ nebo „uprchlík“. Stačí projevit v jakékoli podobě vůli požádat o mezinárodní ochranu. Postačuje například vyslovit „obavy z návratu“.

⁽²⁴⁾ Článek 14 [Všeobecné deklarace lidských práv](#) přijaté Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948, 217 A (III).

⁽²⁵⁾ Článek 18 [Listiny základních práv Evropské unie](#), 26. října 2012, 2012/C 326/02.

Praktický tip

Jako opatrovník hrajete zásadní úlohu při zajišťování plného dodržení práva na azyl. Můžete například dítě předat k azylovému řízení, pokud vyjádřilo potřebu azylu, aniž by výslovně odkazovalo na „azyl“ nebo „mezinárodní ochranu“.

Zákaz mučení

Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení a trestání úzce souvisí se zásadou **nenavracení**, která je podrobně popsána v předchozí kapitole. Státy mají povinnost **chránit osoby na svém území před tím, aby byly vystaveny riziku takového zacházení nebo trestu**, bez ohledu na to, zda se riziko vyskytuje na jejich území, nebo zda se nachází mimo toto území ⁽²⁶⁾. Jedná se o právo, ze kterého není výjimka.

Právo na život

Na mezinárodní úrovni je právo na život zakotveno ve Všeobecné deklaraci lidských práv, která potvrzuje, že „každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost“ ⁽²⁷⁾.

Právo na život je rovněž uznáno Listinou základních práv EU ⁽²⁸⁾. Členské státy a jejich úředníci mají pozitivní povinnost chránit život, včetně přijímání preventivních opatření ⁽²⁹⁾. To vyplývá z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, jehož judikatura musí rovněž podle čl. 52 odst. 3 sloužit jako vodítko pro výklad práv stanovených v Listině.

⁽²⁶⁾ Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu je uznán v článku 4 Listiny EU takto: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“ Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání je absolutním právem, což znamená, že nejsou povoleny žádné výjimky nebo výhrady. To znamená, že zacházení zakázané tímto článkem nemůže odůvodnit ani veřejný zájem, ani práva jiných, či jednání oběti, třebaže je nebezpečné nebo trestné.

⁽²⁷⁾ Článek 3 Všeobecné deklarace lidských práv.

⁽²⁸⁾ Článek 2 Listiny základních práv EU „1. Každý má právo na život. 2. Nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti ani popraven.“

⁽²⁹⁾ Preventivními opatřeními by mohla být například ochrana někoho před utonutím v teritoriálních vodách daného státu, ochrana osoby před násilím páchaným jinými osobami a před sebepoškozováním a ochrana osob žijících v blízkosti nebezpečných průmyslových areálů v případě katastrofy. Toto zvažte v případě, že žadatel o mezinárodní ochranu mluví o sebevraždě nebo žadatel ve vazbě uvede, že má tuberkulózu nebo HIV a potřebuje léky. V těchto případech mají státní orgány povinnost přijmout preventivní opatření k ochraně života žadatelů.

3. Jaký je právní rámec týkající se práv dětí v oblasti mezinárodní ochrany?

3.1. Mezinárodní a regionální právní rámec

Hlavním mezinárodním právním nástrojem týkajícím se práv dětí je Úmluva o právech dítěte. Všechny členské státy tuto úmluvu ratifikovaly a jsou povinny ji uplatňovat na všechny děti na svém území bez ohledu na jejich státní příslušnost nebo právní postavení. Úmluva o právech dítěte uznává sociální, hospodářská, politická, občanská a kulturní práva dětí.

Výbor OSN pro práva dítěte sleduje, jak smluvní státy dodržují Úmluvu o právech dítěte, a vydává pokyny a doporučení týkající se provádění a výkladu úmluvy.

Článek 22 Úmluvy OSN o právech dítěte

Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, činí opatření potřebná k zabezpečení toho, aby dítě žádající o přiznání postavení uprchlíka nebo které je v souladu s platným mezinárodním nebo vnitrostátním právem a postupem považováno za uprchlíka, ať už je v doprovodu svých rodičů, jiných osob, anebo bez doprovodu, obdrželo potřebnou ochranu a humanitární pomoc při využívání práv stanovených touto Úmluvou a jinými dokumenty v oblasti mezinárodního humanitárního práva a lidských práv, jichž jsou uvedené státy smluvními stranami. (zvýraznění doplněno)

Je důležité uvést, že se všechna práva stanovená v Úmluvě o právech dítěte vztahují na děti, které žádají o mezinárodní ochranu. Pro zajištění práv a ochrany dětí v azylovém řízení, jež jsou považovány za zvláště zranitelné, je však obzvláště důležité znát následující práva na:

- azyl,
- ochranu před násilím, zneužíváním a zanedbáváním,
- svobodu,
- rodinný život,
- svobodu projevu a informace,
- vzdělání,
- zdravotní péči,
- ubytování,
- sociální dávky a sociální zabezpečení,
- jméno, státní příslušnost a identitu.

Úmluva o právech dítěte obsahuje čtyři klíčové závazné zásady, jimiž se řídí uplatňování práv zakotvených v úmluvě.

Obrázek 3. Čtyři hlavní závazné zásady Úmluvy o právech dítěte

Na regionální úrovni chrání práva dětí žádajících o azyl také velký počet úmluv a jejich příslušných smluvních orgánů ⁽³⁰⁾.

3.2. Právní rámec EU

Stávající politiky a právní předpisy EU poskytují rámec pro ochranu práv dětí v azylovém řízení, který zahrnuje všechny aspekty včetně podmínek přijetí, posuzování jejich žádostí a integrace.

Smlouva o Evropské unii ⁽³¹⁾ stanoví povinnost EU podporovat ochranu práv dítěte. Listina základních práv, nařízení a směrnice EU, jakož i judikatura Soudního dvora Evropské unie přispěly k dalšímu stanovení ochrany těchto práv ⁽³²⁾.

Listina základních práv EU ⁽³³⁾ obsahuje tři obecné zásady inspirované Úmluvou o právech dítěte, a to:

- dětem by mělo být umožněno svobodně vyjadřovat své názory a k těmto názorům se musí přihlížet v záležitostech, které se jich dotýkají, s ohledem na jejich věk a vyspělost,
- při všech činnostech týkajících se dětí musí být prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte,
- každé dítě musí mít právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy.

⁽³⁰⁾ EÚLP; judikatura Evropského soudu pro lidská práva; Rada Evropy, [Evropská sociální charta](#), [Kompéndium textů \(Z. vydání\)](#), aktualizováno dne 1. ledna 2015; Rada Evropy, [Úmluva o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání](#), CETS č. 201, vstup v platnost 1.7.2010; Rada Evropy, [Úmluva o potírání obchodu s lidmi](#), CETS č. 197, vstup v platnost 1.2.2008.

⁽³¹⁾ EU, [konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii](#) (Úř. věst. C 326, 26.10.2012).

⁽³²⁾ FRA, [Handbook on European law relating to the rights of the child](#) (Příručka evropského práva týkajícího se práv dítěte), vydání z roku 2022, únor 2022.

⁽³³⁾ Článek 24 Listiny základních práv EU.

Šest legislativních nástrojů, které jsou považovány za „stavební kameny“ společného evropského azylového systému, obsahuje řadu ustanovení věnovaných dětem.

- **Směrnice o podmínkách přijímání** ⁽³⁴⁾, jež má žadatelům zajistit důstojnou životní úroveň se srovnatelnými životními podmínkami ve všech členských státech, **přímo** odkazuje na děti a nezletilé osoby bez doprovodu a stanoví minimální normy týkající se upravených podmínek přijetí ⁽³⁵⁾.
- **Směrnice o azylovém řízení**, která zavádí společný právní rámec pro snížení rozdílů mezi vnitrostátními azylovými řízeními v členských státech a zajištění kvality a účinnosti rozhodování, stanoví zvláštní záruky pro děti během azylového řízení ⁽³⁶⁾.
- **Kvalifikační směrnice**, která ukládá podmínky ohledně toho, kteří státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti se považují za uprchlíky nebo osoby požívající doplňkové ochrany, a jejich postavení, stanoví zvláštní záruky pro děti ⁽³⁷⁾. Rovněž výslovně uznává, že některá opatření jsou perzekuční právě z toho důvodu, že jsou zaměřena konkrétně na děti. V souladu s kvalifikační směrnicí může mít pronásledování podobu jednání namířeného proti osobám určitého pohlaví nebo proti dětem ⁽³⁸⁾. Jedná se například o nábor nezletilých, mrzačení ženských pohlavních orgánů / ženskou obřízku, rodinné a domácí násilí, nucené sňatky nebo sňatky dětí ⁽³⁹⁾.
- **Nařízení Dublin III**, které stanoví kritéria pro určení členského státu příslušného k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, obsahuje zvláštní ustanovení týkající se dětí, která stanoví zvláštní záruky pro děti, a zvláštní kritéria pro určení příslušného členského státu ⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁴⁾ [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU](#) ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přepřacované znění) (Úř. věst. L 180, 29.6.2013).

⁽³⁵⁾ Směrnice o podmínkách přijímání odkazuje na níže uvedené pojmy a kategorie v těchto bodech odůvodnění a člancích: „nezletilá osoba“ – čl. 2 písm. d) směrnice o podmínkách přijímání; „nezletilá osoba bez doprovodu“ – čl. 2 písm. e); „rodinní příslušníci“ – čl. 2 písm. c); „zástupce“ – čl. 2 písm. j); „celistvost rodiny“ – 9. bod odůvodnění; „nejlepší zájem dítěte“ – 22. bod odůvodnění a čl. 2 písm. j), článek 23, článek 24; „nejlepší zájem nezletilé osoby“ – čl. 11 odst. 2; „zranitelné osoby“ – články 21 a 22; doklady – článek 6; „vyhledávání rodinných příslušníků nezletilé osoby bez doprovodu“ – čl. 24 odst. 3.

⁽³⁶⁾ Směrnice o azylovém řízení odkazuje na níže uvedené pojmy a kategorie v těchto bodech odůvodnění a člancích: „nezletilá osoba“ – čl. 2 písm. l); „nezletilá osoba bez doprovodu“ – čl. 2 písm. m); „zástupce“ – čl. 2 písm. n) a článek 25; „nejlepší zájem dítěte“ – 33. bod odůvodnění, čl. 2 písm. n), čl. 25 odst. 1 písm. a), čl. 25 odst. 6; právo dětí bez doprovodu na přístup k bezplatným právním informacím – čl. 25 odst. 4; „posouzení věku“ – čl. 25 odst. 5; právo dítěte podat žádost o mezinárodní ochranu a v případě dětí bez doprovodu mohou žádost o mezinárodní ochranu podat jejich jménem příslušné orgány, jak je stanoveno v čl. 7 odst. 3.

⁽³⁷⁾ Kvalifikační směrnice odkazuje na níže uvedené pojmy a kategorie v těchto bodech odůvodnění a člancích: „nezletilá osoba“ – čl. 2 písm. k); „rodinní příslušníci“ – čl. 2 písm. j); „nezletilá osoba bez doprovodu“ – čl. 2 písm. l); „celistvost rodiny“ – 18. bod odůvodnění; nejlepší zájem dítěte / nezletilé osoby – 18., 19., 27., 38. bod odůvodnění a čl. 20 odst. 5; právo na informace – články 22 a 31; „zachování celistvosti rodiny“ – článek 23; „vyhledávání rodinných příslušníků“ – čl. 31 odst. 5; „zvláštní formy pronásledování dětí“ – 28. bod odůvodnění.

⁽³⁸⁾ Čl. 9 odst. 2 písm. f) a článek 10 kvalifikační směrnice.

⁽³⁹⁾ UNHCR, [Směrnice k mezinárodní ochraně č. 8: Žádosti o právní postavení uprchlíka podané dětmi podle čl. 1A odst. 2 a čl. 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967](#), 22. prosince 2009, HCR/GIP/09/08.

⁽⁴⁰⁾ Články 6 a 8 [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 604/2013](#) ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepřacované znění) (Úř. věst. L 180, 29.6.2013).

- **Nařízení o Eurodacu**, které představuje právní základ databáze EU pro porovnávání otisků prstů s cílem zajistit účinné provádění nařízení Dublin III, odkazuje na nejlepší zájem dítěte ⁽⁴¹⁾.
- **Směrnice o dočasné ochraně** ⁽⁴²⁾, která stanoví minimální standardy pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob. Poprvé byla uplatněna v březnu 2022 po ruské vojenské invazi na Ukrajinu. Tato směrnice stanoví zvláštní povinnosti členských států v oblasti ochrany dětí a Evropská komise vydala doporučení, jak těmto povinnostem dostát ⁽⁴³⁾.

Související publikace

Více informací o uplatňování směrnice o dočasné ochraně na děti viz dokument agentur EUAA-FRA, *Praktický nástroj pro opatrovníky – Dočasná ochrana dětí bez doprovodu prchajících z Ukrajiny*, listopad 2022.

⁽⁴¹⁾ Nejlepší zájem dítěte vymezený v 35. bodě odůvodnění [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 603/2013](#) ze dne 26. června 2013 o zřízení systému „Eurodac“ pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení (EU) č. 604/2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, a pro podávání žádostí orgánů pro vymáhání práva členských států a Europolu o porovnání údajů s údaji systému Eurodac pro účely vymáhání práva a o změně nařízení (EU) č. 1077/2011, kterým se zřizuje Evropská agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (přepřelované znění) (Úř. věst. L 180, 29.6.2013).

⁽⁴²⁾ [Směrnice Rady 2001/55/ES](#) ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími (Úř. věst. L 212, 7.8.2001).

⁽⁴³⁾ Evropská komise, internetová stránka „Temporary protection“ (Dočasná ochrana) dostupná na adrese https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/temporary-protection_en.

4. Co musím jako opatrovník udělat, abych podpořil dítě žádající o mezinárodní ochranu?

4.1. Jak mohu dítě podpořit?

Mezinárodní a evropské normy obecně ukládají opatrovníkům dětí bez doprovodu níže uvedené úkoly a povinnosti s cílem zajistit respektování jejich nejlepšího zájmu.

Související publikace

Podrobný přehled úlohy opatrovníka v řízení je uveden v dokumentu agentur EUAA-FRA, [*Praktický nástroj pro opatrovníky – Azylové řízení*, říjen 2023.](#)

Zajistěte bezpečnost a dobré životní podmínky dítěte

- Bud'te dostupní a přístupní a každému dítěti věnujte dostatek času.
- Rozvíjejte s dítětem vztah důvěry, zacházejte s ním s respektem a důstojností.
- Zajistěte ochranu dítěte, včetně zajištění toho, aby se dítěti dostalo odpovídající péče a služeb, a chraňte dítě před všemi formami a riziky násilí a vykořisťování.
- Podporujte a usnadňujte určení a/nebo posouzení zvláštních potřeb dítěte nebo jakýchkoli dalších zranitelných míst a nasměrujte dítě na služby, které potřebuje.
- Podpořte dítě při zápisu do školních nebo vzdělávacích programů a při podávání žádostí o služby, které dítě potřebuje.
- Podporujte dítě při přechodu do dospělosti a k samostatnému životu.
- Ověřte rodinné vazby a podpořte vyhledávání rodinných příslušníků nebo sloučení rodiny, je-li to v nejlepším zájmu dítěte.
- Podporujte dítě ve všech administrativních záležitostech.

Usnadněte účast dítěte tím, že vyslechnete jeho názory, a vytvořte prostor pro to, aby ostatní mohli názory dítěte zvážit a zároveň dítě informovat

Jako opatrovník byste měli dítě informovat o jeho právech a nárocích, dostupných službách a různých postupech, které se dítěte týkají, včetně konkrétních kroků a možných výsledků řízení. Měli byste dítě aktivně zapojovat do všech rozhodnutí a zaručit, že je dodržována zásada důvěrnosti, aby se dítě cítilo v bezpečí a sdílelo své názory.

Působte jako prostředník mezi dítětem a ostatními

- Vystupujte jako osoba hájící zájmy dítěte a prosazujte práva a nejlepší zájem dítěte ve vztahu k různým státním orgánům a poskytovatelům služeb a v konkrétních řízeních. Zajistěte, aby mělo dítě přístup k informacím od jiných subjektů, jako jsou právníci nebo sociální pracovníci.
- Podporujte dítě v různých řízeních a pomozte mu pochopit obsah úřední komunikace, rozhodování a řízení a to, co pro dítě znamenají; v případě potřeby zajistěte porozumění a odpovídající tlumočení nebo přístup ke kulturním mediátorům.

Bud'te nápomocni při hledání trvalého řešení v nejlepším zájmu dítěte

- Pomozte nalézt a realizovat trvalé řešení pro dítě v zemi příjezdu, v zemi původu nebo ve třetí zemi v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

V případě potřeby vykonávejte právní zastupování, podporujte dítě v právních řízeních a zajistěte přístup k právní pomoci a poradenství

- Doplňte omezenou právní způsobilost dítěte, například při podepisování úředních dokumentů jménem dítěte.
- Požádejte o mezinárodní ochranu dítěte, je-li to v jeho nejlepším zájmu.
- Doprovázejte dítě k výsledkům a pohovorům.
- Zajistěte, aby bylo naplněno právo dítěte na právní pomoc; to by mohlo v některých případech zahrnovat právní informace, poradenství a zastupování.
- Spravujte majetek dítěte.
- Poskytněte informovaný souhlas s lékařskými prohlídkami a léčbou dítěte, případně včetně lékařské prohlídky za účelem posouzení věku, a to na základě konzultace s dítětem a podle toho, co je v jeho nejlepším zájmu ⁽⁴⁴⁾.

⁽⁴⁴⁾ Více informací viz EASO, *Praktická příručka k posuzování věku – druhé vydání*, 2018.

Související vzdělávací materiály

Další informace o vaší roli opatrovníka a o tom, jak zlepšit své dovednosti, najdete ve vzdělávacích materiálech, které vypracovala agentura FRA v úzké spolupráci s Evropskou opatrovnickou sítí a které jsou k dispozici na adrese <https://e-learning.fra.europa.eu/>. Vzdělávání vychází z mezinárodních norem a norem EU, zejména z Úmluvy o právech dítěte, norem Rady Evropy a práva EU.

Vzdělávací materiály zahrnují rozmanitost opatrovnických služeb a vzdělávacích kontextů pro děti bez doprovodu z celé EU s cílem nabídnout standardizované výukové materiály. Lze je také přizpůsobit různým kontextům, jako je profesní, akademická a dobrovolnická příprava, a vnitrostátním nebo místním potřebám. Navazuje na dřívější práci agentury FRA v oblasti opatrovnictví.

Související doporučení Rady Evropy

Více informací o účinném opatrovnictví pro děti bez doprovodu a odloučené děti v souvislosti s migrací je uvedeno v doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům CM/Rec(2019)11 ⁽⁴⁵⁾.

Co je třeba zvážit v souvislosti s mezinárodní ochranou ve zkratce

V případě dětí bez doprovodu byste v rámci mezinárodní ochrany měli uvážit zejména níže uvedené aspekty.

- **Posouzení konkrétní situace dítěte podle toho, co je v jeho nejlepším zájmu.** To znamená, že se spolu s dítětem zvažují a vyhodnocují všechny možné legální cesty, jako je mezinárodní ochrana, dočasná ochrana nebo jakékoli jiné možné legální cesty. V závislosti na dané zemi mohou toto posouzení provádět orgány pro ochranu dětí a/nebo azylové orgány, a to za účasti vás jakožto jmenovaného opatrovníka.
- **Registrace.** Jako opatrovník byste měli dítě podpořit při registraci a podání žádosti o mezinárodní ochranu v souladu s vnitrostátním postupem. Mějte na paměti, že mohou nastat případy, kdy by vnitrostátní ochrana mohla být pro dítě lepší možností, a v tomto řízení jej budete rovněž podporovat (např. povolení k pobytu z důvodu jeho nezletilosti, povolení k pobytu v rámci vnitrostátní ochrany, například z humanitárních důvodů, ze studijních důvodů nebo ze zdravotních důvodů, zvláštní ochrana obětí domácího násilí).

⁽⁴⁵⁾ [Doporučení CM/Rec\(2019\)11](#) Výboru ministrů členským státům o účinném opatrovnictví pro děti bez doprovodu a odloučené děti a v souvislosti s migrací, přijaté dne 11. prosince 2019.

Související publikace

Více informací o této konkrétní fázi viz EASO, *Praktická příručka o registraci – Podávání žádostí o mezinárodní ochranu*, prosinec 2021.

- **Osobní pohovor.** Pokud bylo dítě zařazeno do azylového řízení, měli byste zajistit, aby rozumělo významu osobního pohovoru a možnému výsledku.

Související publikace

Více informací o této konkrétní fázi viz příručky agentury EUAA, které jsou k dispozici na různá témata týkající se posuzování žádosti o mezinárodní ochranu. Všechny příručky jsou k dispozici na adrese <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

- **Ubytování.** Směrnice o podmínkách přijímání zajišťuje, že všem dětem je zaručena standardní úroveň podmínek přijetí. Směrnice mimoto definuje zvláštní kategorie zranitelných žadatelů o mezinárodní ochranu (včetně dětí bez doprovodu) a ukládá státům povinnost zohlednit zvláštní situaci těchto zranitelných osob ⁽⁴⁶⁾. Směrnice rovněž upravuje posouzení zvláštních potřeb při přijímání zranitelných osob ⁽⁴⁷⁾. Článek 23 směrnice o podmínkách přijímání vyžaduje, aby byl vždy prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte. Článek 24 směrnice o podmínkách přijímání stanoví pravidla pro přijímání dětí bez doprovodu a zacházení s nimi.

Související publikace

Více informací viz EASO, *Pokyny týkající se podmínek přijetí dětí bez doprovodu: operativní normy a ukazatele*, prosinec 2018.

- **Přístup ke vzdělávání.** Směrnice o podmínkách přijímání stanoví, že členské státy zaručí nezletilým žadatelům přístup ke vzdělávacímu systému za podobných podmínek jako svým vlastním státním příslušníkům, až do okamžiku výkonu rozhodnutí o jejich vyhoštění ⁽⁴⁸⁾. Po zapsání do školy by děti bez doprovodu měly mít nárok na stejné služby jako děti, které jsou státními příslušníky, a to s ohledem na jejich zvláštní potřeby. Jako opatrovník byste se měli ujistit, že je skutečně zajištěn přístup ke kvalitnímu vzdělávání. Je možné, že budete muset dítě podpořit při plnění jakýchkoli administrativních požadavků, například při uznávání předchozího vzdělání nebo vysvědčení, nebo usnadnit přístup k jazykové výuce.
- **Přístup k lékařské nebo jiné pomoci.** Směrnice o podmínkách přijímání odkazuje na zdravotní péči ve více článcích ⁽⁴⁹⁾. Děti bez doprovodu mají jako osoby, které mohou

⁽⁴⁶⁾ Článek 21 směrnice o podmínkách přijímání.

⁽⁴⁷⁾ Článek 22 směrnice o podmínkách přijímání.

⁽⁴⁸⁾ Článek 14 směrnice o podmínkách přijímání.

⁽⁴⁹⁾ Články 13, 17 a 19 směrnice o podmínkách přijímání.

mít zvláštní potřeby, nárok na lékařskou nebo jinou pomoc. To by mohlo zahrnovat například psychologickou podporu pro děti, které byly svědky válečných zločinů, nebo služby pro dětské oběti znásilnění. Jako opatrovník byste měli zajistit, aby dítě bylo předáno do péče příslušných služeb a mělo k nim účinný přístup.

- **Sloučení rodiny.** Opatrovník by měl podporovat úzký kontakt s rodiči dítěte za předpokladu, že to je v nejlepším zájmu dítěte. Pokud dítě nemá kontakt s rodiči nebo rodinnými příslušníky nebo nezná místo jejich pobytu, měl by opatrovník vyzvat orgány, aby zahájily vyhledávání rodinných příslušníků a případně zajistily sloučení rodiny.

Související publikace

Více informací o zárukách v azylovém řízení viz dokument agentur EUAA-FRA, *Praktický nástroj pro opatrovníky – Azylové řízení*, říjen 2023.

Alternativní legální možnosti migrace dostupné ve vaší zemi

Vyplní země EU+.

Informace o alternativních možnostech týkající se jednotlivých zemí lze nalézt na platformě agentury EUAA „Who is Who“ (Kdo je kdo), která je k dispozici na adrese <https://whoiswho.euaa.europa.eu/>.

Mějte na paměti, že by „jiné legální cesty“ neměly bránit tomu, aby děti mohly v případě potřeby požádat o mezinárodní ochranu.

4.2. Jak zajistit nejlepší zájem dítěte v azylovém řízení

Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte je třeba věnovat náležitou pozornost názorům dítěte; názorům rodičů nebo opatrovníků / pečujících osob; identitě dítěte; rodinnému prostředí dítěte, rodinným vztahům a kontaktům; situaci v zemi původu dítěte; potřebám ochrany dítěte; péči, ochraně a bezpečnosti dítěte, včetně jeho blaha a vývoje; situacím zranitelnosti, včetně rizik, kterým dítě čelí, a zdrojům ochrany, úrovni integrace v hostitelské zemi; a duševnímu a tělesnému zdraví, vzdělání a socioekonomickým podmínkám ⁽⁵⁰⁾.

⁽⁵⁰⁾ UNHCR, *2021 UNHCR Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and Determining the Best Interests of the Child* (Pokyny k posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte), květen 2021.

Tato analýza, kterou mohou provést sociální pracovníci zaměstnaní azylovým orgánem nebo jiné subjekty, je poskytnuta azylovému orgánu. Musí zohlednit pohlaví dítěte; jeho sexuální orientaci nebo genderovou identitu; národnostní, etnický či sociální původ; náboženství; zdravotní postižení; status migranta, rezidenta nebo občana; věk; ekonomickou situaci; politické nebo jiné názory⁽⁵¹⁾; kulturní a jazykové zázemí nebo jiný status.

Praktický tip

Jako opatrovník musíte zajistit, aby orgány posoudily nejlepší zájem dítěte pokaždé, když jsou přijímána rozhodnutí týkající se dítěte⁽⁵²⁾. Může se jednat například o rozhodnutí o bezpečnosti, ubytování, vzdělávání, zdravotní péči, volnočasových aktivitách, právním zastoupení, případném přemístění a/nebo přesunu do jiného členského státu nebo jiném trvalém řešení, jakož i o vyhledávání rodinných příslušníků a sloučení rodiny. Během posuzování musí být respektováno právo dítěte být vyslechnuto (viz následující oddíl).

Měli byste sledovat rozhodnutí, která mají negativní dopad na dítě, a to pomocí jakéhokoli vhodného mechanismu, zasáhnout, je-li ohroženo blaho dítěte, a v rámci svých pravomocí napadnout jakékoli rozhodnutí, které je považováno za rozhodnutí v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, a/nebo rozhodnutí, které neprosazuje nejlepší zájem dítěte.

Pochopení nejlepšího zájmu dítěte vyžaduje, aby rozhodující orgány komplexně posoudily potřeby dítěte v azylovém řízení a zohlednily je. To znamená podporu dítěte během celého správního řízení, ale také schopnost zasáhnout u orgánů v případě, má-li dítě zvláštní potřeby, například pokud jde o ubytování, vzdělávání a zdravotní péči. Vaším úkolem je podporovat blaho dítěte a reagovat v případě, má-li dítě potíže v interakci s orgány a administrativním systémem.

Související publikace

Podrobnější informace o konkrétních opatřeních, která mají být přijata během azylového řízení, viz jiný nástroj v této řadě, EUAA-FRA, *Praktický nástroj pro opatrovníky – Azylové řízení*, říjen 2023.

Ucelený přehled viz EASO, *Praktická příručka k nejlepšímu zájmu dítěte v azylovém řízení*, 2019.

⁽⁵¹⁾ Organizace spojených národů, *Společný obecný komentář č. 3 (2017)* Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 22 (2017) Výboru pro práva dítěte o obecných zásadách týkajících se lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace, 16. listopadu 2017, oddíl I, bod 3.

⁽⁵²⁾ Výbor OSN pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků, *Společný obecný komentář č. 3 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 22 (2017) Výboru pro práva dítěte o obecných zásadách týkajících se lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace*, 16. listopadu 2017, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22; Výbor OSN pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků, *Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o povinnostech států týkajících se lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace v zemích původu, tranzitu, určení a návratu*, 16. listopadu 2017, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23.

Praktický tip

Jako opatrovník byste se měli účastnit příslušných posouzení týkajících se dítěte, aby bylo zajištěno, že ve všech rozhodovacích procesech jsou prvořadým hlediskem práva dítěte a jeho nejlepší zájem a že je respektováno právo dítěte být vyslechnuto. To vyžaduje článek 12 Úmluvy o právech dítěte i článek 24 Listiny základních práv EU.

4.3. Jak usnadnit zapojení dítěte

Právo být vyslyšeno (článek 12 Úmluvy o právech dítěte) stanoví právo dětí na to, aby jejich názory byly vyslechnuty a zohledněny v souladu s jejich věkem a vyspělostí. Toto právo se vztahuje na všechna rozhodnutí týkající se dítěte, a to i v souvislosti s poskytováním služeb a v souvislosti se správním a soudním řízením. U jednotlivých dětí může být různá potřeba toho, aby jejich názory mohly zaznít a bylo jim nasloucháno, například některé děti mohou být plaché, mohou mít poruchu sluchu nebo vadu řeči, jiné mohou potřebovat tlumočníka. Některé děti mohou být zvyklé na to, vytvářet si vlastní názor a vyjadřovat jej, zatímco pro jiné to může být obtížnější. Opatrovník by měl rovněž usměrňovat očekávání dítěte, neboť rozhodnutí orgánů nemusí vždy odpovídat přáním dítěte.

V případě dětí bez doprovodu žádajících o mezinárodní ochranu budou muset státní úředníci a poskytovatelé služeb zajistit, aby většina dětí měla přístup k pomoci tlumočníka a aby tlumočnické služby dodržovaly normy kvality, nenarušovaly obsah a podstatu komunikace, byly neutrální a nikdy dítě nezastrašovaly. Pro dítě může být důležité pohlaví tlumočníka a vyšetřujícího úředníka a dítě by mělo být požádáno, aby sdělilo své preference, zejména pokud je dítě obětí násilí nebo vykořisťování nebo pokud se komunikace dotýká jiných citlivých otázek.

Toto právo úzce souvisí s právem na informace. Dítě má vždy právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace⁽⁵³⁾. Informace musí být poskytnuty v jazyce, kterému dítě rozumí. Poskytování informací dítěti je povinností všech subjektů, které jsou s dítětem v kontaktu, je to však také velmi důležitý aspekt vaší role opatrovníka. Dítě možná neobdrží dostatečné informace nebo by jim možná neporozumělo správně či je zapomnělo. Toto právo úzce souvisí s významem získání právní pomoci.

Vždy by mělo být přiznáno právo na důvěrnost v rámci azylu. Dítě by mělo být informováno o tom, že všechny sdělené informace jsou důvěrné a za žádných okolností nebudou sdíleny

⁽⁵³⁾ Úmluva OSN o právech dítěte, cit. výše, pozn. 6; Valné shromáždění OSN, [Mezinárodní pakt o občanských a politických právech](#), 16. prosince 1966, OSN, série smluv, sv. 999, s. 171; Výbor OSN pro práva dítěte, [Obecný komentář č. 6 \(2005\): Zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi jejich původu](#), 1. září 2005, CRC/GC/2005/6; Výbor OSN pro práva dítěte (CRC), [Obecný komentář č. 12 \(2009\): Právo dítěte být vyslyšeno](#), 20. července 2009, CRC/C/GC/12; Výbor OSN pro práva dítěte (CRC), [Obecný komentář č. 14 \(2013\) k právu dítěte na uplatňování jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska \(čl. 3, odst. 1\)](#), 29. května 2013, CRC/C/GC/14; Rada Evropy, [Evropská úmluva o výkonu práv dětí](#), ETS č. 160, vstup v platnost 1.7.2000.

s orgány země původu. Tyto informace by měly být poskytnuty způsobem vstřícným vůči dítěti, a to i s ohledem na jeho věk a vyspělost.

Praktický tip

Jako opatrovník máte povinnost zajistit, aby se k dítěti dostaly příslušné informace.

Mezi další praktické kroky může patřit umožnit dětem mluvit bez přerušování a podporovat je v tom, aby mluvily, neodsuzovat děti, neodporovat jim a nezpochybňovat informace, které poskytnou. Přiznejte dětem a rodinám právo klást otázky a aktivně žádejte o souhlas před sdílením informací. Vyhradte dostatek času na pauzy a přestávky, kdy se dítě může pohybovat, hrát si a komunikovat s kamarády. Pomozte určit a využít nejvhodnější způsob komunikace s dětmi se zdravotním postižením. Poskytněte dětem materiál na psaní a kreslení, který jim pomůže popsat jejich příběhy ⁽⁵⁴⁾.

⁽⁵⁴⁾ UNHCR, [Technical Guidance: Child Friendly Procedures](#) (Technické pokyny: postupy vstřícné k dětem), 2021.

Příloha 1. Další zdroje

EUAA

Přístup k azylovému řízení a registrace

- EUAA, [*Practical Guide on Information Provision in the Asylum Procedure*](#) (Praktická příručka pro poskytování informací v azylovém řízení), únor 2023.
- EASO, [*Praktická příručka o registraci – Podávání žádostí o mezinárodní ochranu*](#), prosinec 2021.

Posouzení žádosti

- EUAA, [*Practical Guide on Political Opinion*](#) (Praktická příručka k politickým názorům), prosinec 2022.
- EUAA, [*Practical Guide – Interviewing applicants with religion-based asylum claims*](#) (Praktická příručka – Pohovory se žadateli o azyl z náboženských důvodů), listopad 2022.
- EASO, [*Guidance on Membership of a Particular Social Group*](#) (Pokyny týkající se příslušnosti k určité společenské vrstvě), březen 2020.
- EASO, [*Praktická příručka: Podmínky pro získání nároku na mezinárodní ochranu*](#), duben 2018.
- EASO, [*Praktická příručka: Posuzování důkazů*](#), březen 2015.
- EASO, [*Praktická příručka: Osobní pohovor*](#), prosinec 2014.

Zdroje související s dětmi

- Agentura EUAA-FRA, řada praktických nástrojů pro opatrovníky na tato témata:
 - [*dočasná ochrana dětí bez doprovodu prchajících z Ukrajiny*](#), listopad 2022,
 - [*the asylum procedure*](#) (azylové řízení), říjen 2023,
 - [*Transnational Procedures in the Framework of International Protection | European Union Agency for Asylum*](#) (nadmárodní řízení), 2023.
- Animace úřadu EASO na téma:
 - [*Age assessment for children*](#) (Posuzování věku pro děti), 2021.
 - [*Age assessment for practitioners*](#) (Posuzování věku pro pracovníky v praxi), 2020.
- EASO, [*Praktická příručka k nejlepšímu zájmu dítěte v azylovém řízení*](#), 2019.

- EASO, *Practical Guide on Family Tracing* (Praktická příručka k vyhledávání rodinných příslušníků), březen 2016.

FRA

FRA, *Guardianship for unaccompanied children – A manual for trainers of guardians* (Opatrovnictví dětí bez doprovodu – Příručka pro školitele opatrovníků), 1. března 2023.

FRA, *Handbook on European Law Relating to the Rights of the Child – 2022 edition* (Příručka evropského práva týkajícího se práv dítěte – vydání z roku 2022), 13. dubna 2022.

E-learningové materiály agentury FRA, 2022, k dispozici na adrese <https://e-learning.fra.europa.eu/>.

FRA, *Handbook on European Law Relating to Asylum, Borders and Immigration – Edition 2020* (Příručka evropského práva týkajícího se azylu, hranic a přistěhovalectví – vydání z roku 2020), 17. prosince 2020.

FRA-Evropská komise, *Poručenství dětí bez rodičovské péče*, 26. června 2014.

FRA a Rada Evropy, *Fundamental rights of refugees, asylum applicants and migrants at the European borders* (Základní práva uprchlíků, žadatelů o azyl a migrantů na evropských hranicích), 2020.

Evropská opatrovnická síť

Evropská opatrovnická síť, *7 EGN Standards for the delivery of guardianship to unaccompanied children* (7 standardů sítě EGN pro poskytování opatrovnictví dětem bez doprovodu), 2022.

Evropská opatrovnická síť, *Children on the Move – A guide to working with unaccompanied children in Europe* (Děti v pohybu – Průvodce prací s dětmi bez doprovodu v Evropě), únor 2021.

Evropská opatrovnická síť, *Pilot Assessment System for Guardianship* (Pilotní systém posuzování pro opatrovnictví), září 2019.

UNHCR

UNHCR, *Technical Guidance: Child friendly procedures* (Technické pokyny: postupy vstřícné k dětem), 2021.

UNHCR, [*Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and determining the best interests of the child*](#) (Pokyny k posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte), květen 2021.

UNHCR, [*Směrnice k mezinárodní ochraně č. 8: Žádosti o právní postavení uprchlíka podané dětmi podle čl. 1A odst. 2 a čl. 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967*](#), 22. prosince 2009, HCR/GIP/09/08.

UNICEF

UNICEF, [*Accelerating Inclusion of Refugee Children*](#) (Rychlejší začleňování dětských uprchlíků), červen 2023.

UNICEF, [*Strengthening Inclusive Social Protection Systems*](#) (Posílení inkluzivních systémů sociální ochrany), únor 2023.

UNICEF, [*Convention on the Rights of the Child: The children's version*](#) (Úmluva o právech dítěte: verze pro děti), 2019.

UNICEF, [*A Right to be Heard*](#) (Právo na slyšení), prosinec 2018.

UNICEF, [*Psychosocial Support in Humanitarian Settings*](#) (Psychosociální podpora v humanitárním prostředí), srpen 2018.

Mezinárodní organizace pro migraci

Mezinárodní organizace pro migraci, [*„Caring for unaccompanied migrant children“*](#) (Péče o migrující děti bez doprovodu): soubor nástrojů na podporu kulturní citlivosti při péči o migrující děti bez doprovodu, 2022.

Mezinárodní organizace pro migraci, *„Trafficking in persons: Protection and assistance to victims“* (Obchodování s lidmi: ochrana a pomoc obětem). Kurz elektronického učení, který mohou studenti absolvovat vlastním tempem a který je k dispozici na portálu [E-Campus](#).

Rada Evropy

Rada Evropy, [doporučení CM/Rec\(2022\)22](#) Výboru ministrů členským státům o zásadách v oblasti lidských práv a pokynech týkajících se posuzování věku v souvislosti s migrací a důvodová zpráva, přijaté dne 14. prosince 2022.

Rada Evropy, [doporučení CM/Rec\(2019\)11](#) Výboru ministrů členským státům o účinném opatrovnictví pro děti bez doprovodu a odloučené děti v souvislosti s migrací, přijaté dne 11. prosince 2019.

Rada Evropy, *[How to convey child friendly information to children in migration: A Handbook for frontline professionals](#)* (Jak poskytovat migrujícím dětem informace vstřícné k dětem: příručka pro odborníky v první linii), prosinec 2018.

Seznam obrázků

Obrázek 1. Druhy ochrany	10
Obrázek 2. Spojitost mezi základními právy a právem na azyl	12
Obrázek 3. Čtyři hlavní závazné zásady Úmluvy o právech dítěte.....	17

